

Temps d'Escola · 9

TARDOR 2020

Eina didàctica per a l'aula aragonesa de parla catalana

Edita:
Iniciativa Cultural de la Franja
Coordinació:
Pietro Cucalón Miñana
Pepa Nogués Furió
Disseny/impressió:
Terès & Antolín
Dip. Legal: TE-189-2016
tempsdescola@gmail.com

Amb la col·laboració del Seminari Autòmic de professors i professores de llengua catalana i la Direcció General de Política Lingüística del Govern d'Aragó

Des de la darrera revista la vida ens ha fet una forta sacsejada i per això este número fem un especial sobre com vam viure l'escola des del confinament.

Confinats: La nostra vida abans del Coronavirus

Obríem el llum de bon de matí, ens vestíem, baixàvem a esmorzar amb cara de zombi, ens posàvem la llet, l'acalentàvem, ens la bevíem mirant un punt fix de la paret, sortíem de casa amb la motxilla al coll sense dir gairebé adéu a la família, pujàvem al bus, arribàvem a l'institut, aguantàvem el mateix sermó de sempre, arribàvem a casa, dinàvem (potser sols, ja que a les tres gairebé ja estan tots els pares treballant altra vegada), ens passàvem la tarde sencera fent deures i estudiant, baixàvem a sopar, tornàvem a l'habitació, apagàvem el llum...

I així dies i dies i més dies i encara més dies.

De sobte, un dia ens diuen que hi ha un bitxet menudet, molt menudet. Es diu coronavirus i és capaç de reduir la població exponencialment i per això hem de quedar-mos a casa.

Encara que tenim molts deures, estem començant a fer-los de passar el temps lliure amb el mòbil. El temps que

abans empleàvem en sortir amb els amics o anar a fer deport l'estem utilitzant per contactar amb els nostres familiars, cosa que abans quasi no fèiem.

Ara ja no s'escolten tants: "¡Gol!" o "¡Passa'm-la, queestic soll!", que s'han vist substituïts per: "laio, conta'm algo de quan la guerra" o "laia, canta'm alguna cançó de quan eres menuda".

Evidentment açò no és bo. De fet, és horrible; sol cal mirar la televisió per tenir ganes de tancar-te a un búnker i no sortir-ne mai més.

Però, en aquestos temps convulsos, hem de fer tot el possible per trobar el costat positiu a la vida, per agarrar pel timó el vaixell blanc de les il·lusions i encarar-lo cap on natures volem que vaigüe, o pararem bojós.

Luismi Agud, 2n de Batxillerat IES Matarraña

Experiències escolars: Confinats

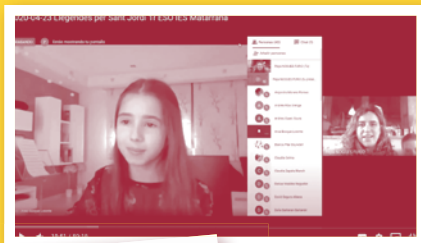
Homenatge a les iaies i iaïos

Els alumnes de l'IES Baix Matarranya de Maella van celebrar el Dia Internacional del llibre, en temps de confinament, amb un vídeo realitzat amb la lectura de poemes de Desideri Lombarte i unes fotografies dels seus avantpassats.

Homenatge al personal sanitari

Amb motiu de la celebració del Dia Internacional de la Infermeria, el 12 de maig, els alumnes de català de l'escola Virgen del Portal de Maella van preparar diplomes i dibuixos per homenatjar el personal sanitari.

Llegendes per Sant Jordi

L'alumnat de 1r d'ESO de l'IES Matarraña va celebrar el dia de Sant Jordi on line llegint llegendes que havien arreplegat als seus pobles amb acompanyament musical.

L'alumnat d'Infantil del CEIP Miguel Servet de Fraga va tenir el repte de fer una escena de la llegenda de Sant Jordi per després juntar-les totes en un vídeo.

LIVEWORKSHEETS

Al CRA Matarranya van utilitzar esta aplicació que permet passar qualsevol tipus de document (word, pdf, etc) a format interactiu. Van treballar les poesies de Teresa Jassà que podeu veure i compartir si entreu a RAFALIVEWORKS.

Reporters confinats!!!

L'IES Matarraña va continuar amb el taller de ràdio des de casa informant de les notícies de l'institut i de com treballaven a casa a través del seu programa Info Insti que s'emet a Ràdio Matarranya. Trobareu tots els programes al web de llengües d'Aragó.

Miniprojectes

Com es diu a cada lloc? Ametlla

Els alumnes i mestres dels centres ens han enviat les diferents maneres d'anomenar les ametlles a cadascuna de les seues localitats i també com ho diuen a casa seua.

A la comarca de la Ribagorça

Armella a Benavarri, Estanya i Tolba.

A la comarca de la Llitera

Amella a Peralta de la Sal.

A la comarca del Baix Aragó

Armela a Aiguaviva de Bergantes, Bellmunt de Mesquí, la Canyada de Beric, la Codonyera, la Ginebrosa, la Torre de Vilella.

A la comarca del Baix Aragó-Casp

Ametlla a Faió.

Armella a Favara i Nonasp.

Almelda a Maella.

A la comarca del Matarranya

Ametla a Lledó.

Amelda a Fórnoles.

Almela a la Portellada.

Armela a Massalió, Ràfels, la Vall del Tormo, Valljunquera.

Amela a Arenys de Lledó, Calaceit, Fondespatla, la Freixneda, Mont-roig, Pena-Roja, Queretes, la Sorollera, Torredarques, la Torre del Comte, Vall-de-roures.

A la comarca del Baix Cinca

Aumella a Mequinensa i Torrent de Cinca.

Armella a Fraga, Miralsot, Saidí, Vilella.

Altres territoris

Aumella a Lleida.

Amela a Vinaròs.

Amella a Perpinyà.

Jo també em quedo a casa Jesús Moncada

Els col·laboradors del programa Jesús Moncada d'activitats en català a les escoles, que organitza la Direcció General de Política Lingüística del Govern d'Aragó, van enregistrar les seues propostes des del confinament per animar l'alumnat. Aquí us fem una ressenya dels vídeos que trobareu al web de llengües d'Aragó:

Fernando Mallén
Canta "Sorolla't", la poesia que Desideri Lombarte va dedicar per als jòvens.

La Chaminera
Canten "Robar la lluna", una cançó popular recollida a la Freixneda.

Los Draps
Vídeoclip de la cançó *Infectats* que van enregistrar confinats a casa.

Museu Etnològic de Nonasp
Vídeo de l'Oncle Guillermet de Nonasp com a testimoni de la vida tradicional als pobles antigament.

Marta Castelló
Ens explica el conte del *Castell d'irás i no tornarà* acompanyada al piano.

Tio Vicent
Ens narra la rondalla d'Enric Valor *I queixalets també*.

Vicent Cortés
Ens canta una cançó-joc: "Amb les mans".

Marta Momblant
Tastet literari i lectura d'un fragment del seu llibre *Arbàgel, un revolt de l'amor*.

Josep Sanmartín
Ens explica la gestació del llibre *Exilis i retorns* inspirat en la història als camps de concentració de la seua família.

Associació Cultural del Matarranya
Pepa Nogués ens conta la llegenda de *La xica tornada serp* de l'exposició dedicada a Desideri Lombarte.

Víctor Vidal
Ens explica les principals característiques i els secrets més amagats de la vegetació.

Experiències escolars

Festes i tradicions

Les No Festes del Pilar

Al CEIP San José de Calasanz estem molt tristos perquè no hem pogut celebrar les festes del Pilar ni fer el 2n Xupinasso Escolar. Però, a les classes de Català d'infantil i primer cicle de primària, els nens i nenes n'han parlat, s'han fet panyoletes i han decorant els passadissos. Això sí, sense deixar de cantar el "Olelé, olalà, ser penyero és lo millor que hi ha".

La Castanyada

A les escoles de la Ginebrosa, Aiguaviva de Bergantes i Bordón (CRA Olea), la mestra de català es va vestir de castanyera per explicar contes del personatge i ballar cançons de la festa. Per finalitzar, cada alumne/a es va fabricar la seua paperina per omplir-la de castanyes.

Projectes educatius

Lleó de biblioteca

El grup de 04 A de l'Escola Maria Moliner de Fraga van fer el curs 2018-19 un projecte de lectoescriptura a partir d'este conte des de les àrees de català, castellà i anglès. Van completar l'activitat amb la visita a la biblioteca de l'escola i a la municipal per aprendre les parts d'un llibre i com funciona una biblioteca.

Efemèrides

Dia Europeu de les Llengües

Amb motiu del 25 de setembre, Dia Europeu de les Llengües, l'IES Matarraña va organitzar per l'alumnat de l'assignatura de català videoconferències per conèixer el grup de Facebook "Paraules del Matarraña" de la mà d'una de les seues col·laboradores, Isabel Tafalla, de Vall-de-roures. Per la seua part, l'alumnat de 2n de Batxillerat

va rebre la visita del politòleg canadenc Remi Carbonneau que es trobava a la zona investigant la situació del català i l'aragonès a Aragó.

Notícies

L'àrea de català participarà en el projecte ERASMUS+ del CRA Olea

L'àrea de català del CRA Olea participarà en el projecte Erasmus+ aprovat recentment "Nuevos espacios para Olea" per fer una estada formativa a Suècia. Un dels punts que han destacat del projecte és l'oportunitat de fer-ne difusió entre la resta d'escoles d'Aragó on s'imparteix l'assignatura.

Nivell C2 de català a l'EOI d'Alcanyís

Després de l'èxit de la impartició del nivell C1 de català durant diversos anys a Alcanyís aquest mes d'octubre han començat les classes del nivell C2 i serà el primer centre que imparteix aquest nivell a l'Aragó. A causa del gran nombre d'alumnat s'han constituït dos grups d'alumnes. El curs serà "règim semipresencial" i la professora serà Maite Moret.

Minirelats

L'olivera

Hi havia una volta una olivera centenària que vivia a un bancal. Al bancal hi havia un mas envoltat de més arbres. Al mas hi vivia una família numerosa amb els seus iaïos que eren bastant vellets. L'olivera es pensava que era l'ama per ser la més gran de tots els arbres del bancal, però només estava ella de la seua espècie.

Però un dia l'agüelet, que era l'amo de tots els bancals, va plantar un arbre. Més tard, quan l'arbre misteriós va créixer una miqueta, l'olivera centenària li va reconèixer a l'instant. Era un oliver! Se va posar molt feliç, però hi havia un problema: encara era molt petit per parlar ni fer res. Van passar els anys i va anar creixent i creixent.

I mentre que un creixia, l'altre s'anava fent més vell. L'agüelet va dir: «Com sol tinc dos oliveres, vaig a plantar-ne unes poques més». I en plantà

més i més fins que sol quedaven oliveres, no quedaven ni ametllers ni cap altre arbre.

Un dia va passar per aquell bancal un tallador i al veure aquelles oliveres va pensar: «Què munt de fusta, me podria fer una caseta». Va anar al mas a parlar a l'agüelo i li va dir si podia tallar les oliveres. L'agüelo li va contestar que no perquè la família tenia un molí d'oli i totes les olives tenen que utilitzar-les per a fer un bon oli.

A eixa família hi havia: un xiquet, dos xiquetes, un pare, una mare i l'agüelet. Tots ells treballaven quasi tot el dia al molí on portaven les olives d'eixes oliveres centenàries. Les olives les portaven en un carro i dos matxos estirant-lo.

La família de l'agüelet feia el millor oli de tota la comarca del Matarranya i totes les famílies dels pobles del cantó anaven al molí per agarrar una garrafa d'eixe oli tan bo.

Eixe oli i el molí se van fer famosos. Feien un oli tan bo que lo va provar hasta l'alcalde de Saragossa. Entones eixe molí va anar a passar a un restaurant de cinc estrelles amb piscina, césped [gespa] i moltes coses. Eixa família era rica, el seu pare estava súper content que aquell negoci s'haguera fet molt famós però volia estar on vivia abans, a un poble meravellós.

Entones, la seua família quan ja tenia

suficient diners, va abandonar i se'n va anar d'aquella horrible ciutat contaminada i va tornar a Mont-roig. Un dia quan anaven a treballar, l'agüelet va caure per un barranc i es va jubilar per aquell cop. Al cap d'un mes, es va morir traumatat per l'estrès.

A la seua família estaven molt tristos i no tenien les suficients persones ni clients perquè no donaven a l'abast.

Un dia com un altre va arribar un home que vivia a un mas de per allí prop. Eixe home també venia del negoci de l'oli, però les seues oliveres donaven unes olives roïnissimes, encara que el molí era dels millors. Els va dir que els podria ajudar a tindre un altra volta el millor oli de Terol.

Van passar uns mesos i se van cansar de fer oli i van decidir comprar un restaurant a València. A aquell restaurant es venien pizzes, espaguetis i macarrons. No els va anar gens bé i aixina que van voler tornar al poble.

Quan van arribar tot era diferent, ja que havien tallat totes les oliveres i esfondrat el molí. Es van arrepentir molt.

No sabien què fer i van anar a l'alcalde per saber qui havia tallat tots els arbres i altres coses. L'alcalde va dir que el tallador i l'home eixe eren els culpables, aixina que van anar al bar i els van veure parlant del negoci; pareixia que discutien. Els van saludar i els van preguntar què feien i els van dir que estaven destruint uns altres bancals per fer fàbriques i més coses. Van tornar al mas per a pensar, que també estava un poc esfondrat.

L'alcalde els va donar una opció. L'ajuntament tenia un parell de bancals que no feien servir i que si volien los hi podien deixar per a que plantaren noves oliveres i també tenien una nau buida disponible per a montar lo molí d'oli.

La família no s'ho va pensar gens i va acceptar, i al cap de cinc anys ja tenien un altre camí lo millor oli de la comarca.

Conte escrit col·laborativament durant el confinament amb un google docs a través del classroom dintre d'un projecte sobre la vegetació. Cicle Superior de primària de l'aula de Mont-roig del CRA Tastavins

Centres aragonesos on s'ensenya català

Ribagorça Oriental

CPI de Benavarrí, CEIP d'Areny i CEIP de Montanui

GRAUS (Ribagorça)

IES Baltasar Gracián, a l'Aula de Benavarrí

CRA La Llitera

Albelda, Alcampell, Castellonroi, Estopanyà

CRA Altorricón (La Llitera)

El Torricó, Algaió, Vensilló

TAMARIT DE LLITERA (La Llitera)

CEIP San Miguel • IES La Llitera

SAIDÍ (Baix Cinca)

CEIP S. Juan Bautista • Aula de primer cicle d'ESO

CRA Ribera del Cinca

Torrent de Cinca, Vilella de Cinca, Miralsot

FRAGA (Baix Cinca)

CEIP Miguel Servet • CEIP San José de Calasanz • Colegio Santa Ana (concertat) • CEIP María Moliner • CEIP Litera (barri Litera) • IES Ramón J. Sender • IES Bajo Cinca

MEQUINENSA (Baix Cinca)

IES Joaquín Torres • CEIP Mª Quintana

FAIÓ (Baix Aragó-Casp)

CEIP Ntr.^a Sr.ª Del Pilar

CRA Dos Aguas (Baix Aragó-Casp)

Favara, Nonasp

MAELLA (Baix Aragó-Casp)

CEIP Virgen Del Portal IES Baix Matarranya

CRA Matarranya (Matarranya)

Calaceit, Massalió, la Vall del Tormo

CRA Algars (Matarranya)

Queretes, Lledó d'Algars, Arenys de Lledó, Beselit

CRA Alifara (Matarranya)

La Freixneda, la Portellada, Ràfels, Valljunquera.

VALL-DE-ROURES (Matarranya)

CEIP V. Ferrer Ramos • IES Matarraña

CRA Tastavins (Matarranya)

Pena-roja, Mont-roig, Fondespatla, la Sorollera

CRA Olea (Bajo Aragón/Maestrazgo)

Aiguaviva de Bergantes, la Ginebrosa, Bordón

EOI Ignacio Luzán

(Montsó, Cinca Medio)

Fraga (Baix Cinca): Extensió de l'EOI

Ignacio Luzán (Montsó)

EOI Fernando Lázaro Carreter Zaragoza II (Saragossa)

EOI Alcañiz (Alcanayís, Bajo Aragón)